

مرثیه‌ای برای باغ‌های شهر خیام

حسن خواجهونی
سرمدپیر نشریه «آفتاب صبح نیشابور»

«و باغ‌های نیشابور، افسوس که من هر گز آن‌ها را نخواهم دید!» این جمله‌ای آشنا از «آندره ژید»، نویسنده نامدار فرانسوی، است. او در کتاب «مانده‌های زمینی» در ستایش باغ‌ها، بناها، چشمه‌ها و دشت‌ها -از مراکش تا ایران- و هر آنچه در طبیعت می‌بینیم و می‌یابد مایه خوشبختی و آسایش ما باشد و غالباً از آن غافلیم، قلم‌فرسایی کرده است. وی در صفحه ۶۱ کتابش می‌نویسد: «باغ‌های نیشابور را عمر خیام ستوده است و باغ‌های شیراز را حافظ. هر گز باغ‌های نیشابور را نخواهیم دید.»

روایت شیفتگی او به باغ‌های نیشابور امروز، شرح حال شهروندان کنونی نیشابور است که از شهر کوچه‌باغ‌های تاریخی، جز تصویری مبهم در شنیده‌ها به یسار ندارند. نیشابور دهه‌هاست که از شکوه سبزینگی‌اش جز خاطره‌ای دور باقی نمانده است.

شاید زمانی که برادران «کهنگی» در حال ایجاد لوله‌کشی آب شرب شهری در دهه ۴۰ و ایجاد نخستین چاه‌های عمیق آب به سفارش شهرداری وقت بودند، خبر نداشتند که چند دهه بعد و در گرم‌گرم اوج‌گیری صدور پروانه‌های بهره‌برداری چاه‌های عمیق، دیگر نفس دشت نیشابور، سخت‌تر بالا خواهد آمد؛ دشتی که در میانه گرم‌ای نفتیده کوپر «میان‌جلگه» در جنوب‌خود و دامنه‌های سرد و ییلاقی خاتون زیبا و باوقارش «بینالود» در شمال، آرام گرفته است و از دل خود، هم نشاط و سرسبزی وصف‌ناشدنی و هم میوه و قوت و غذای میلیون‌ها نفر را در شرق کشور تامین می‌کند و شاید اگر مسئولیت داوطلبانه تامین غذای این جمعیت انبوه در مرکز و غرب خراسان با این دشت نبود، امروز عمق چاه‌هایش تا ۲۷۰متر و شکاف پهنه سرسبزش ۳۷کیلومتر گسترده نمی‌شد.

شهر نیشابور امروزی که «محمدرضا شفیعی کدکنی» دفتر شعر «در کوچه‌باغ‌های نشاپور» را به یاد آن، سرشار از نغمه‌های موزون و طرب‌انگیز و تفکربرانگیز کرده است، ۲۸۰هکتار فضای سبز شهری دارد. سرانه هر شهروند از جمعیت افزون‌بسر ۲۷۰هزارنفری کنونی‌اش، کمی بیش از ۱۰مترمربع است که تا استاندارد جهانی و حتی استاندارد ملی خودمان، فاصله‌ای شگرف دارد.

این درحالی است که روزگاری تا همین ۳۰سال پیش، باغ‌های زیبا با درختان انبوه، سقف گنبد فیروزه‌وش نیشابور را می‌شکافانند و نشاط را به بینندگان خویش در طبق عشق باغبانانشان هدیه می‌کردند. در مرکز شهر پیرامون کال منوچهری، در درختان باغ‌های «گنجی»، «شادیخی» و «امین‌اسلامی»، «قوامی» و «ملی» به خیابان سراسر باغ «۱۷شهرپور» پیوند بزنی، حالا از آن همه سبزی‌نگی جز لکه‌هایی نمانده و شهر از آهن و سیمان آکنده شده است. خیابان‌های شهر چند دهه پیش هم به‌جای کاج و زبان‌گنجشک پر بود از بید و سرو و اقاقیا. عطر مسجورکننده اقاقیا و یاس که اردیبهشت عاشقانه این شهر را رقم می‌زد، هر انسانی را به طرب آورده، عاشق می‌کرد. کوچه‌ها و لچکی‌ها پر بود از عطر اطلسی‌ها و شمعدانی‌ها. حالا باغ ملی را دوباره مرمت می‌کنند تا کف آن را به‌جای آجر از سنگ و بتن پر کنند و جای نیمکت‌هایی که برای تماشای فواره‌های زیبای حوض سراسری وسط باغ وجود داشت، ردیفی آجر بکارند که مبادا کسی پا در حریم چمن و گل بگذارد؛ عشق آن سال‌ها جای خود را به ترس از ویرانگری احتمالی رهگذران سپرده است، چندان که شهر دیگر به نخستین پیرمردها و پیرزن‌هایش در عصر گاه باغ ملی هم توجهی نمی‌کند.

عکس‌های هوایی نیشابور از دهه ۲۰خورشیدی تا دهه ۶۰، نشانه‌های بافت سبز شهری را به‌خوبی عیان می‌کند اما تصاویری که نرم‌افزار گوگل ارث از همین شهر اکنون به رخ ما می‌کشاند، صدها هکتار ساختمانی را نشان می‌دهد که چند لکه سبز کوچک را محاصره کرده‌اند. شهرداران و شوراهای شهر نیز در همه این سال‌ها شاید دقت نکرده‌اند که شهر باید برای شهروندانش جای زندگی، عشق، بازی و امید باشد.

نغمه‌های شفیع کدکنی هنوز هم در آواز گنجشک‌ها که به خداحافظی شهروندانی که این شهر را ترک می‌کنند، می‌آیند و یادآوری می‌کنند که پرواز گنجشک‌ها روزبه‌روز کمتر می‌شود، همچنان شورآفرینی می‌کند: «سفرت به‌خیر! اما تو و دوستی خدا را/چو ازین کوپر وحشت به سلامتی گذشتی/به شکوفه‌ها، به باران ابرسان سلام ما را.»

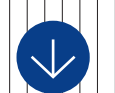

شهریار

روزنامه شهرامید وزندگی

۵شنبه ۲۲ خرداد ۱۳۹۱ ۱۹ شهریور ۱۳۹۱ شماره ۳۳۵

SHAHRARANews.IR

تاریخ و هویت نیشابور

تاریخ می‌گوید زمانی که نادرشاه برای رفع یکی از شورش‌های مردم علیه مالیات سنگین، به خراسان می‌آید، جمعی از سردارانش به رهبری علی‌قلی خان شبانه به چادر او حمله می‌کنند و او را به قتل می‌رسانند. به گفته «لارنس لاکهارت»، مورخ انگلیسی، تاریخ این اتفاق، بامداد یکشنه ۱۱جمادی‌الثانی ۱۱۶۰ برابر با ۲۸خرداد ۱۱۲۶خورشیدی است. نزدیکی به سالروز قتل نادر، بهانه‌ای

محمد کاملان

شد تا به وضعیت مشهد بپردازیم که در عهد نادر افشاریه، رونق بسیار یافته بوده است. در اواخر دوره افشاریه مردم مشهد به‌دلیل خشونت بیش از حد نادر آزرده می‌شوند که این امر باعث می‌شود جمعیت مهاجر، شهر را ترک کنند و مشهد مرکزیت سیاسی خود را از دست بدهد. همچنین مشهد مرکزیت خراسان را از دست می‌دهد و ارتباط این شهر با هرات قطع می‌شود و خصوصت میان این دو شهر به حد اعلاى خودش می‌رسد، آن‌چنان که جز حملات گاه‌وبیگاه

ازبک‌ها به مشهد، حمله افغانستانی‌ها هم به یکی از مشکلات و تهدیدهای اصلی شهر مشهد در زمان فرمانروایی شاهرخ تبدیل می‌شود. این همه سبب می‌شود جمعیت ۵۰هزار نفری این شهر به چند هزار نفر تقلیل یابد اما اوضاع همیشه این‌طور نبوده است. مشهد از مهم‌ترین و بزرگ‌ترین شهرهای ایران پس از اصفهان در قرن ۱۱هجری قمری است که ویژگی فرهنگی مذهبی آن عمده هویت این شهر را تشکیل می‌دهد و در قرن دوازدهم هجری قمری وسعت

به خاک نشاندن تاریخ به نفع بلند مرتبه‌سازی

شهر کوچه‌باغ‌های نیشابور در خطر از دست دادن شناسنامه هویت معماری شهری

رویه همچنان ادامه دارد، این درحالی است که نیشابور تنها شهر

ایران است که نامش در میان اعضای اتحادیه شهرهای تاریخی جهان

که زیر نظر سازمان یونسکو قرار دارد، دیده می‌شود. طبق ضوابط

این اتحادیه، در حریم شهرهایی که عضو آن هستند، نباید خانه یا بنایی تاریخی‌هویتی تخریب شود، والا امتیازها و حق عضویت خود را از دست خواهند داد و دیگر حمایت نخواهند شد. حالا با اتفاقات رخ‌داده، نیشابور نه‌تنها به قبرستان خانه‌های تاریخی تبدیل شده است، بلکه احتمال اخراج از عضویت اتحادیه‌های شهرهای تاریخی جهان هم تهدیدش می‌کند. گزارش پیش‌رو به‌بازدیدما از شش‌خانه تاریخی نیشابور اختصاص دارد که به‌دلیل بی‌مهری سازمان‌های

مسئول رو به زوال و نابودی است.

این توضیح که وقتی رسیدیم، خانه پرویز مشکاتیان بر خلاف انتظارمان شلوغ بود. مردم عادی، همسایه‌ها و خبرنگاران همه به‌گفته خودش، بودجای هم برای تملک ندارد. در هر دو صورت، سازمان‌های مسئول در این میان به‌شدت کم‌کاری می‌کنند و وضعیت بافت تاریخی شهر اصلا برایشان مهم نیست.

● نوشدارویی وبعد از مرگ سهراب آدمی ساعت از ۶صبح گذشته است که جاده مشهد-نیشابور را زیر چرخ ماشین

می‌اندازیم تا خودمان را به یکی از شهرهای قدیمی ایران برسانیم؛ جایی که قرار است در آن از درد تخریب‌هایی بگویم

که چهره تاریخی شهر را با کاشی‌های فیروزه،مقرنسی‌ها و کاشی‌کاری‌های هزار

رنگش به آجرهای و سیمان تغییر داده است.

خودمان را به ویرانه‌های خانه پرویز مشکاتیان می‌رسانیم. هوای نیشابور بین

آفتاب و باران نم‌نم، مردهد و بی‌قرار مانده است. حکم آدمی را دارد که یک چشمش

اشک است و دیگری حیرت. نمی‌داند بگیرد یا به تماشای بسیاری افرادی بنشیند

که حالا آمده‌اند برای تسلیت یا تسلا و گفتن اینکه عزمشان را جزم کرده‌اند برای

مرمت دوباره بنا. این سطر را بگذارید کنار

می‌شود تا پروژه‌های عمرانی برای شهر.

نیشابور شهر کوچه‌باغ‌هاست. این خانه‌باغ‌ها در گذشته در بهترین نقاط

شهر ساخته شده‌اند و دارای محوطه و زمین وسیعی هستند که با گسترش

بلندمر تبه‌سازی‌ها در چند سال اخیر، به بهترین‌ گزینه برای ساخت‌وساز تبدیل

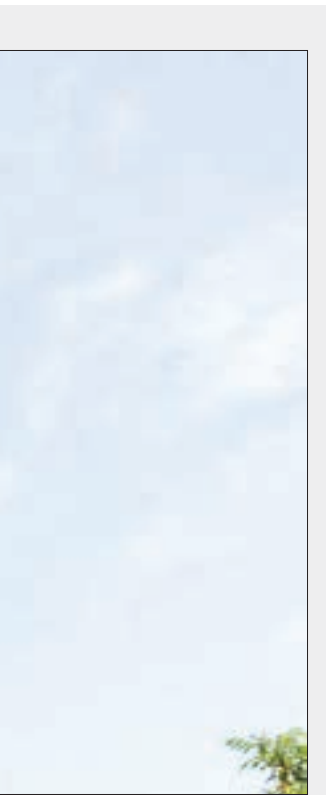
شده‌اند. بسازوفروش‌ها می‌آیند این ملک‌ها را از مالکان می‌خرند، پی‌سازی می‌کنند و

ساختمان می‌سازند. بهره‌مندی شهرداری هم از اینجاشروع می‌شود که با فروش پروانه

ساخت آن هم به‌صورت اقساطی، یک منبع مالی نامحدود برای خودش ایجاد می‌کند،

پس ترجیحشان این است که این اتفاق بیفتد؛ چون برایشان منفعت اقتصادی دارد.

آن‌ها به خانه‌های تاریخی به چشم درآمد

چشمگیری می‌یابد. در ابتدای این قرن که مصادف است با پادشاهی سلطان حسین صفوی، روند گسترش و توسعه

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله

افغان‌ها به شهر اصفهان هرج‌ومرج در

مشهد متوقف شده، ناامنی مجدد به

سراسر این شهر می‌آید. هم‌زمان با حمله